אישים באגרות הראי"ה

הרב איסר זלמן מלצר, אב בית דין סלוצק

רבה של סלוצק וראש ישיבתה, ולימים ראש ישיבת עץ חיים בירושלים, בעל "אבן האזל" · תר"ל–תשי"ד (1870–1953)

1 אגרות

דברי הרב קוק ודברי הרב שלמה אבינר, ונוסח האגרות המלא

igrot.shlomo-aviner.net

בקצרה

הרב איסר זלמן מלצר נולד במיר בה' באדר א' תר"ל (1870). למד בישיבת וולוז'ין אצל הנצי"ב ורבי חיים מבריסק, ובימי לימודיו היה פעיל בחובבי ציון; יחד עם גיסו, הרב משה מרדכי אפשטיין, היה ממייסדי חדרה. בשנת תרנ"ז (1897) עמד בראש הישיבה שהקים הרידב"ז בסלוצק, ובשנת תרס"ג (1903) נתמנה לרבה של סלוצק. בתקופה זו יזם את הוצאת כתב העת התורני "יגדיל תורה" וערך אותו.

בשנת תרפ"ג (1923) נמלט מהשלטון הסובייטי לקלצק שבפולין, ובשנת תרפ"ה-תרפ"ו (1925) נתמנה לראש ישיבת עץ חיים בירושלים, ובה כיהן עד יום מותו. היה מקורב לרב קוק. חיבר את "אבן האזל" על הרמב"ם, ועמד בראש מועצת גדולי התורה. נפטר בי' בכסלו תשי"ד (1953).

הרב קוק על הרב איסר זלמן מלצר

בשבט תרס"ט (1909) הודה הרב קוק לרב מלצר על החוברת הראשונה של הקובץ 'יגדיל תורה' ששלח לו, וקיווה שיבואו לעזרתו רבים "בעזר מעשי ורוחני". לכבוד הקובץ צירף הרב קוק הערה בעניין "הגדלת ישוב ארצנו הקדושה", וכתב על המטרה הספרותית של הקובץ: אין די "בדברי התעוררות בעלמא היוצאים מן הלב", וצריך "בעיקר בדברי דעה והשכלה עמוקה היוצאת מן המח החושב". לשם כך יש לפתוח פתחים רחבים למצוינים שבין תלמידי החכמים הצעירים בחלק העיוני שבתורה, ועל ידם תקום ספרות קדושה ומאירה שתעלה ביופייה על הספרות החדשה (כרך א', אגרת קפח).

הרב שלמה אבינר על הרב איסר זלמן מלצר

הרב אבינר מביא את דברי הרב איסר זלמן מלצר: הלוואי ונזכה שתפילת הנעילה שלנו ביום הכיפורים תהיה במדרגת תפילת מנחה של חול של הרב קוק. הרב אבינר מביא זאת כדי ללמד שהכול בהדרגה: קודם לומדים להתפלל באמת בבית הכנסת, ורק אחר כך אפשר לדבר על מדרגות גבוהות יותר. (מקור: מתוך ספרי הרב)

האגרות

כרך א', אגרת קפח: תודה על הקובץ 'יגדיל תורה', וקריאה לפתוח פתחים לתלמידי חכמים מצוינים בחלק העיוני שבתורה.

"הגיעני הקובץ "יג"ת", עם מכתבו הגלוי דכ"ג שי'"

ראו גם

רבי חיים מבריסק, רבו בישיבת וולוז'ין. (רבי חיים מבריסק)

גיסו, הרב משה מרדכי אפשטיין. (הרב משה מרדכי אפשטיין)

נוסח האגרות – עם ביאור

1 האגרות שבהן נזכר הרב איסר זלמן מלצר, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם התמצית שלה. הביאור משולב בתוך נוסח האגרות: בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת. הוא אינו חלק מלשון האגרת

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת קפח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ט שבט תרס"ט - יפו **נמען:** הגאון ר' איסר זלמן מלצר, אב בית דין סלוצק

הרב קוק מודה על הקובץ 'יגדיל תורה'. התעוררות מן הלב אינה מספיקה, וצריך דברי דעה עמוקה מן המוח. יש לפתוח פתחים רחבים למצוינים שבין תלמידי החכמים הצעירים בחלק העיוני שבתורה, כדי שתקום 'ספרות ספרותית' קדושה שתעלה ביופייה על הספרות החדשה, וכך ישובו גם הנופלים לאויב.

עיקרי הדברים

- תודה על 'יגדיל תורה'.
- דעה עמוקה ולא רק התעוררות.
- לימוד עיוני לתלמידי חכמים מצוינים.
- ספרות קדושה מול הספרות החדשה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], י"ט שבט תרס"ט[4]. [י"ט בשבט תרס"ט (1909)]

שלו'[5] וברכה לכבוד הרב הגאון הגדול, אוצר תו"י[6] מו"ה[7] איסר זלמן [הרב איסר זלמן מלצר, רבה של סלוצק וראש ישיבתה] שליט"א[8], האב"ד[9] ור"מ דעי"ת[10] ק' סלוצק יצ"ו[11],

אחדשה"ט[12] באה"ר[13]. הגיעני הקובץ "יג"ת", ["יגדיל תורה", קובץ תורני שיצא בסלוצק] עם מכתבו הגלוי דכ"ג שי'[14], בעצם ימי טרדותי המרובות בעבוה"ק[15] הנתונה על שכמי החלש, משא לעיפה, [על פי ישעיהו מו, א] ולא עצרתי כח למהר לשלם את חובת הכבוד והאהבה לכתר"ה[16], להשיב לו תודות על פרחי חמד אשר כבדני בם בחוברת הראשונה. אקוה, שבפרוץ הדבר יעוטרו שוקיה של תוצאה זו בפרי חמד מרבים וגדולים, אשר יתמכו את יד כ"ג[17] ואשר על דגלו, בעזר מעשי ורוחני, ויגדל הענין וירבו סעפותיו להגדיל תורה ולהרחיב תעודה. [על פי ישעיהו מב, כא: "יגדיל תורה ויאדיר" – כשם הקובץ]

להראות את חבתי לפעלא טבא דמר ארשום בזה הערה קצרה, מענין הנוגע לנו ביותר בעבודת הקודש של הגדלת ישוב ארצנו הקדושה, אשר באור ד' יאר לעמו, לפתח לנו פתח ישועה וקוי אור של זיו פקודת ישועה ורחמים, ע"י[18] קץ המגולה של הרי ישראל, [סנהדרין צח: "ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו" (יחזקאל לו, ח) הוא הקץ המגולה] המתחילים לשאת ענף ופרי, לעם קדוש, שבי הגולה, ההולכים ומתנחלים אל המקום אשר היה שם אהלנו בתחילה. [על פי בראשית יג, ג]

ועתה אכתב מעט לכ"ג בענין המטרה השניה שנתן להקובץ, - מצד היחש הספרותי. הנה אין לכחד את התועלת הגדולה, שתוכל ספרות ערוכה בכל התכסיסים הזמניים לעשות בשביל בנין בית ישראל ותיקוני בדקיו אשר רבו. אבל, אהובי לבבי ונפשי, אנו צריכים להיות לזה נכונים לא רק בדברי התעוררות בעלמא היוצאים מן הלב, - אע"פ[19] שגם הם טובים לפעמים, - כ"א[20] בעיקר בדברי דעה והשכלה עמוקה היוצאת מן המח החושב, - וזה ישוב לנו כשנסול דרך להבחירים שבעלי-הכשרון שבמצויינים שבין תלמידי-חכמים הצעירים, שיהיו יודעים פרק בחלק העיוני שבתורה, המקור לכל

דעה נשגבה וכל רגש עדין וקדוש. וע"י[21] הגדלת חלק-תורה הנעזב הזה והאדרתו, בכל מקצעותיו ובכל מכשיריו, יולדו לנו מהרה אנשי לב כבירי כח, שידעו לדבר בשער דברים אשר ישיבו רוח חיים ללב אומתנו, המתעלפת בצמאון נורא לדבר ד'. ואם שאמת נכון הדבר, שלא כל המוחות ראוים להשכלה עליונה כזאת ולא כל הלבבות - לרגשי קודש פנימיים כמו אלה, מ"מ[22] לא אלמן ישראל [על פי ירמיהו נא, ה] ומבחירי פרחי קודש של יקירי ת"ח[23] ימצאו בכל עת, ובפרט בעת כזאת, - שהדברים נוגעים לנו עד הנפש, - מספר חשוב, שהם ברוחם נוטים לתן חלק חשוב ללמודים הרוחניים בהרחבה, בעמל ובעומק-עיון, בחפץ לבב ובשמחה פנימית. ולהם צריכים אנחנו לפתח פתחים רחבים כפתחו של אולם, [על פי עירובין נג: "לבן של ראשונים כפתחו של אולם"] "ישוטטו רבים ותרבה הדעת". [דניאל יב, ד] וע"י היחידים המצויינים הללו נזכה להעמיד בצד הספרות של ההלכה, וההגדה הרגילה, עוד ספרות "ספרותית" קדושה ומאירה, מלאה בכל הוד וזיו חיים במלא המובן של המלה, באופן אשר תעלה ביפיה והדרה, וק"ו[24] באמתתה ועז גבורתה, על כל הקסם הנמצא כעת בהספרות החדשה, אשר היא מלאה בפינותי' הרבות רעל והשחתה. ואז ילוו אלינו מחנות וגדודים, גם מהחיל הנופל אל האויב, בעת כזאת, אשר מלה חיה, בסגנון המתאים למשאלות הרוחניות היותר פנימיות של הדור, עוד טרם נשמעה מגדולי ת"ח על שדמותיה של תורה. ישמש נא כת"ר[25] בכח הקובץ היקר להעיר לב על השאלה הנכבדת הזאת, אשר בידינו לפתרה. ועם הרמת הדגל לכל רעיון מרומם את הנשמה ממקורה של תורה ירים נס לשיבת ישראל לארץ חמדה, ע"י עז כחם של ת"ח היודעים לצאת לעזרת ד' בגבורים, [על פי שופטים ה, כג] אשר יחלו לדרש בהלכות-ציבור היותר עליונות ומקיפות, בשכל טוב וברוח חיים מלא נועם ועז, ותגלה ותראה הדרתה של תורה והוגיה על כל עם ד' הגוי כולו, אסיר התקוה [על פי זכריה ט, יב] הצופה לתשועה, מהררי קודש, אשר אך שם גנוזים לנו טללי אור וחיים, לישראל ולתורת ד' אשר בלבו.

אחתום בברכה ואה"ר[26], כנה"ר[27] ונפש ידי"ע[28] דוש"ת[29] בכל לונ"ח[30].

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרס"ט - השנה תרס"ט (1908/1909)
5. שלו' - שלום
6. תו"י - תורה ויראה
7. מו"ה - מורנו הרב
8. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
9. האב"ד - האב בית דין
10. דעי"ת - דעיר תהילה
11. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
12. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
13. באה"ר - באהבה רבה
14. שי' - שיחיה
15. בעבוה"ק - בעבודת הקודש
16. לכתר"ה - לכבוד תורתו רום הדרתו

17. כ"ג - כבוד גאונו
18. ע"י - על ידי
19. אע"פ - אף על פי
20. כ"א - כי אם
21. וע"י - ועל ידי
22. מ"מ - מכל מקום
23. ת"ח - תלמידי חכמים
24. וק"ו - וקל וחומר
25. כת"ר - כבוד תורתו
26. ואה"ר - ואהבה רבה
27. כנה"ר - כנפשו הרמה
28. ידי"ע - ידידו עוז
29. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
30. לונ"ח - לנחמת ציון